Facebook lubab sul lõpuks oma algoritmiga rääkida ja näha, kuidas see töötab

8 min tagasi - 19.11.2026 Autor: AM

Avad Facebooki ja kogu su uudisvoog on järsku täis postitusi ja videoid teemadel, millest sa pole kunagi hoolinud. Aastaid on sotsiaalmeedia algoritmid toiminud musta kastina, mis püüab su klikkide ja ekraanil peatumiste põhjal kohvipaksu pealt ennustada, mis sulle meeldida võiks. Nüüd avaldas Meta oma inseneriblogis põhjaliku ülevaate Facebooki tööriistast *Your Algorithm* (Sinu algoritm), mis lubab kasutajatel lõpuks otse öelda, mida nad äpis näha tahavad ja millest neil kõrini sai.

Uue lahenduse kese on lihtne kolmeosaline vaade, mis mõjutab ühtaegu nii tavalist uudisvoogu kui ka Reelsi lühivideoid. Lehe ülaosas tervitab sind ühelauseline kokkuvõte (*Lately Summary*) sinu hiljutisest vaatamisajaloost ning selle all laiuvad kaks nimekirja: „Huvitab“ ja „Ei huvita“. Lisaks teemade käsitsi kustutamisele ja lisamisele saad nüüd äpis kasutada ka värskelt lisatud juturoboti sisendit, et kirjeldada tavalises inimkeeles, millist sisu sa juurde soovid.

Kuidas suured keelemudelid sinu uudisvoogu kureerivad?

Et süsteem sinu vabalt sõnastatud soovidest aru saaks, on Meta rakendanud tööle terved armeed suuri keelemudeleid (LLM). Just need koostavad sinu senise käitumise põhjal esialgse huvide profiili ja lühikokkuvõtte. Meta selgitab protsessi järgmiselt: „Suur keelemudel muudab regulaarselt värskendatavad huvisignaalid tuletatud huvide kogumiks, millel on selged ja arusaadavad teemanimetused.“

Iga kord, kui lisad uue huvi või tõstad mõne teema ringi, kontrollib väiksem ja kiirem keelemudel üle, kas tegu on sisuka teemaga, välistab topeltkirjed ning suunab selle läbi eraldi turva- ja usaldusväärsuskontrolli. Et sa ei peaks muutuse tulemust päevade kaupa ootama, teeb äpp kohe tavapärase tsükli välise lisapäringu, mis toob värske sisu kiiresti ekraanile.

Pärast lühikest prooviperioodi hakkab ka uue huvi saatust määrama sinu tegelik käitumine – kui sa neid postitusi siiski ei vaata, vajuvad need vaikselt unustusse.

Kas tehisaru loodud sisust saab nüüd päriselt lahti?

Paljude kasutajate jaoks on huvide lisamisest märksa põletavam küsimus, kuidas soovimatust mürast vabaneda. Meta kinnitusel rakendatakse nimekirja „Ei huvita“ puhul mitmekihilist kaitset, mis ulatub serveritest kuni sinu telefonini välja. „Järjestamise käigus eemaldab seesama tähenduspõhine võrdlus, mida kasutatakse asjakohasuse kontrollis, kandidaadid, mis on liiga lähedal nimekirjas „Ei huvita“ olevale teemale, ning allasurumisreeglid lükkavad lähedased vasted allapoole,“ kirjeldab ettevõte.

Kui tavaline algoritmifilter on nagu jäme sõel, kust peenem puru ikka läbi lipsab, siis viimase kontrolli teeb spetsiaalselt treenitud väike keelemudel, mis nopib nimekirjast välja ka kavalalt maskeerunud soovimatud postitused. Isegi seadme vahemälus juba kuvamist ootavad postitused visatakse enne ekraanile jõudmist prügikasti, kui need värskelt keelatud teemaga kattuvad. Mudelite tööd hindab omakorda eraldi kohtunikuna tegutsev keelemudel, sest tavapärased mõõdikud ei suuda hinnata, kas tekstikokkuvõte on ikka täpne.

Siin peitub aga üks oluline konks. Kõik soovid ei käi lihtsa teemafiltri alla, eriti mis puudutab sisu kvaliteeti. „Kvaliteediga seotud soovid, näiteks tehisaru loodud või seksuaalselt kahemõttelise sisu vähendamine, seotakse teemapõhise sobitamise asemel spetsiaalsete allasurumissignaalidega,“ märgib Meta. Praktikas tähendab see, et saad tehisaru genereeritud rämpssisu oma voos küll vähendada, kuid mitte täielikult ära kaotada – ja kui jääd mõnd sellist postitust ikkagi silmitsema, keerab algoritm kraani jälle lahti.

Seevastu kindla tüütu sisulooja nimetamisel lubab Meta kindlameelselt, et „filtreeritakse selle sisulooja postitused otse välja“.

Miks Meta seda tegelikult teeb? Raha ja hirm seaduste ees

Esmapilgul kõlab uus tööriist nagu suur võit kasutaja vabadusele, kuid sügavamale vaadates paistavad selle taga väga pragmaatilised ärihuvid. Meta loodab, et kui inimesed tunnevad endal olevat kontrolli algoritmi üle, vaibuvad lõpuks ka häälekad nõudmised naasta vana hea kronoloogilise uudisvoo juurde. Surve ei tule enam ainult tüdinud kasutajatelt, vaid ka seadusandjatelt.

Alles eelmisel kuul alustas Austraalia valitsus eeluuringut seaduste loomiseks, mis sunniksid sotsiaalmeediaplatvorme pakkuma võimalust soovitusalgoritmid täielikult välja lülitada ja seadma algoritmivaba uudisvoo vaikimisi valikuks. Üha rohkem teadusuuringuid viitab algoritmilise võimenduse kahjulikele mõjudele ning kui Austraalia algatus vilja kannab, võivad sarnaseid reegleid hakata kaaluma ka teised riigid.

Meta jaoks oleks see rahaline õudusunenägu. Mullu teise kvartali majandustulemuste tutvustamisel kinnitas Meta tegevjuht Mark Zuckerberg analüütikutele, et tehisaru soovitused kasvatasid Facebookis veedetud aega viis ja Instagramis kuus protsenti. Aasta hiljem teatas Zuckerberg, et ülemaailmne Instagramis veedetud aeg kasvas aastaga kahekohalise protsendi võrra ning Facebooki videote vaatamise aeg hüppas üheksa protsenti – seda tema enda sõnul „suuresti tänu meie uudisvoo ja Reelsi soovituste täiustamisele“.

Seega on Meta motivatsioon selge: ettevõte soovib iga hinna eest vältida olukorda, kus keegi väljastpoolt käsib algoritmid kinni keerata. Varasem praktika näitab paraku, et enamik kasutajaid ei viitsi kunagi oma äpi seadetesse kaevuda ega nimekirju timmida. Nii võibki Meta lõigata kasu ilusast kontrollitunde illusioonist, ilma et tema kasumlik ärimudel sellest märkimisväärselt kannataks.

Kas sina kavatsed Facebooki uue juhtpaneeli lahti võtta ja algoritmile koha kätte näidata või lased sel rahulikult edasi nuputada, mis sul järgmisena tuju heaks (või halvaks) teeb?

- Lahendused
- Tarkvara

Pilt

